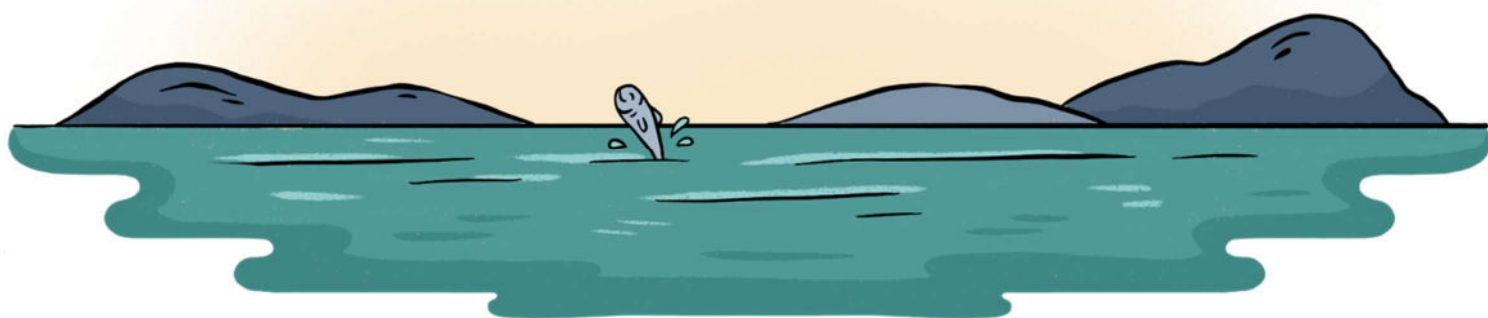

Sak 08

UTTALELSER

Uttalelser er lokal- og fylkeslagenes mulighet til å løfte egne saker og få støtte av landsmøtet. På denne måten er uttalelser en viktig del av medlemsdemokratiet i Naturvernforbundet. Uttalelser er en mulighet til å aktualisere og konkretisere politikk, men ikke til å vedta ny politikk. Politikktutvikling og -endring skjer gjennom diskusjon og endringsforslag til prinsippprogrammet og ikke i uttalelser.

Fristen for å foreslå uttalelser til landsmøtet var 6. september. Endringsforslag til uttalelsene kan fremmes fra de endelige sakspapirene for landsmøtet er sendt ut og frem til fristene på landsmøtet, fastsatt i forretningsordenen.

Det er sendt inn 19 forslag til uttalelser innen fristen. Landsstyret har innstilt på å realitetsbehandle 10 av de 19 forslagene til uttalelser.

Landsstyret har kriterier for utforming og behandling av uttalelser, og nedsatte en forberedende komite som i høst har vurdert og bearbeidet alle de 19 innkomne forslagene i tråd med kriteriene. Alle versjonene av uttalelser som er fremmet for landsmøtet, er laget i samråd med forslagsstillerne og er derfor å anse som forslagsstillernes egne forslag. Landsstyret valgte i år å ikke fremme noen egne forslag.

Før debatten om uttalelser starter, vil landsmøtet vedta hvilke av de foreslåtte uttalelsene som skal realitetsbehandles. Uttalelser som vedtas å ikke realitetsbehandles, vil ikke behandles videre, og det vil ikke være anledning til å fremme endringsforslag til disse uttalelsene. Under voteringen legges landsstyrets innstilling til grunn. Fristen for å foreslå andre behandlingsformer for uttalelser er satt til fredag 6. november klokken 12:00. En redaksjonskomité som landsmøtet har valgt skal jobbe med å innarbeide forslag som fremmes på landsmøtet, før uttalelsene legges frem i møtet for endelig vedtak. Uttalelser vedtas med alminnelig flertall.

Etter møtet vil uttalelsene publiseres og kunne brukes på ulike vis av organisasjonen.

Innkomne forslag til uttalelser

Forslag til uttalelser som innstilles på å vedtas og realitetsbehandles på landsmøtet:

[U1 Bunntråling og oppdrett undergraver livsgrunnlaget i havet - Naturvernforbundet i](#)

[nord vil kjempe for bærekraftig forvaltning av villfiskbestander og fjorder](#)

[U2 Øk bruken av bergvarme i Norge](#)

[U3 Stans nye store datasentre til nasjonal styring er på plass!](#)

[U4 Naturødeleggelse fra krig og opprustning](#)

[U5 Forbud mot markberedning etter hogst](#)

[U6 Fergefri E39 må stanses](#)

[U7 Rettslig omstridte prosjekter må vente på dom](#)

[U8 Strengere lovkrav til skogsbilveier](#)

[U9 Rødt lys for grådig oppdrettsindustri](#)

[U10 Reguler elsykkeltrafikk i utmark!](#)

Forslag til uttalelser som innstilles på å ikke vedtas og realitetsbehandles på landsmøtet:

[U11 Datasenter: Dynamisk kraftforvaltning og teknologikrav](#)

[U12 Økologisk kaos i kraftregulerte vassdrag kan ikke reparerast med fiskeutsettingsprogram. Miljøforholda for stadeigen fisk må betrast!](#)

[U13 Ny rovdyrforvaltning nå - i naturen skal ville dyr komme først!](#)

[U14 Miljøsmart bruk av kunstig intelligens](#)

[U15 Grastrimmarar med plastskæreverktøy må forbys](#)

[U16 Naturvernforbundet sier nei til fiskeoppdrett!](#)

[U17 Umiddelbar stans av vindkraftinngrep i naturområder](#)

Forslag til uttalelser som er trukket av forslagsstiller:

[U18 Datasenter-veksten legger sterkt press på naturen](#)

[U19 Bymarkene må sikres ved lov](#)

Uttalelsesnummer: U1

Forslagsstiller: Fylkesstyret i Naturvernforbundet i Nordland

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (13 stemmer for)

Bunntråling og oppdrett undergraver livsgrunnlaget i havet - Naturvernforbundet i nord vil kjempe for bærekraftig forvaltning av villfiskbestander og fjorder

Forvaltningen av fiskebestander og havbunn i norsk sone og langs norskekysten er like katastrofal som vi hører fra mange andre kystområder i verden.

Bunntråling skrapet havbunnen og høvler globalt ned et areal på størrelse med Amazonas hvert år. Dette medfører CO₂-utslipp like stort som verdens flytrafikk. Og den overkjørte havbunnen er ikke lenger egnet oppvekstområde for villfisk. Norge er størst på bunntråling i Europa. Rundt 70 prosent av all villfisk i Norge fanges av havgående trålere.¹

Artsdatabanken skriver at mellom 30 og 50 prosent av alle korallrev i norsk sone er mer eller mindre ødelagt av bunntråling. Vi vet at livet på havbunnen og særlig korallrevene er svært viktige som oppvekstområder for villfisken. Med ødelagt havbunn og kystøkosystem går villfiskbestandene og fiskekvotene samme vei, raskt nedover.²

Norskekysten er nå pepret med rundt 1400 åpne lakseoppdrettsanlegg fra Lindesnes til Kirkenes. De slipper ut urensset kloakk, næringssaltene nitrogen og fosfor, tilsvarende som om 17–20 millioner mennesker skulle gjøre fra seg uten renseanlegg, hver dag.³ I tillegg kommer utslippene fra torskeoppdrettsanleggene. Konsekvensen av denne organiske forurensningen er økning av trådalgene lurv og martaum, som igjen reduserer oksygennivået og slammer ned tareskogen. Oppdrettsanleggene sprer også store mengder tungmetaller fra føret, miljøgifter som ikke brytes ned, men hoper seg gradvis opp i alle organismer.⁴ Kyst-Norge er på en utviklingsbane med Oslofjordens skjebne som endepunkt om vi ikke gjør kraftfulle grep nå.

Norsk havforvaltning er helt ute av kurs. Våre reelt fornybare havressurser, villfiskbestandene, er på betydelig vikende front av en destruktiv trålerflåte og massiv forurensning fra oppdrettsnæringen. Videre dokumenterte Riksrevisjonen i 2020 at det lenge har vært en bevisst politikk fra alle regjeringer på å ta fiskeressursene fra kystfiskeflåten og kystbefolkningen og gi dem til store havgående trålere.⁵ Denne politikken strider mot formålsparagrafene § 1 og § 2 i havressursloven som sier at forvaltningen av de villlevende marine ressursene skal sikre sysselsetting og bosetting langs kysten, og at de marine ressursene tilhører fellesskapet i Norge.

Naturvernforbundene i Finnmark, Troms, Nordland og Trøndelag vil i løpet av 2026 gå sammen om et havprosjekt over 2 1/2 år med mål om å skape en bevegelse langs kysten for

å ta tilbake en bærekraftig forvaltning av havressursene. Prosjektorganisasjonen skal samle kunnskap fra kystbefolkningen, inkludert de sjøsamiske miljøene og fra havforskning, for å bruke dette i kampen for en ny, reelt bærekraftig forvaltning av villfiskbestandene våre.

Referanser:

- (1) <https://thefishingdaily.com/latest-news/norwegian-trawl-fishing-a-climate-friendly-food-source/>
- (2) <https://www.abcnyheter.no/nyheter/ressursoversikt-norsk-fiskebestand-halvert-pa-tolv-ar/1412328>
- (3) <https://www.vg.no/nyheter/i/JOnvVm/som-om-17-millioner-mennesker-gjoer-fra-seg-rett-i-havet-nye-tall-om-utslippene-fra-norsk-fiskeoppdrett>
- (4) https://tidsskriftet.no/sites/default/files/2022-09/kro-22-0317_0.pdf
- (5) <https://www.riksrevisjonen.no/undersokelse-av-kvotesystemet-i-kyst--og-havfisket/dokument-3/hovedfunn/>

Begrunnelse fra forslagsstiller:

Vi ønsker å involvere hele Naturvernforbundet i kampen for en reelt bærekraftig forvaltning av villfiskbestandene våre som en helt vesentlig del av (men ikke hele) Havprosjektet.

Uttaleelsesnummer: U2

Forslagsstiller: Fylkesstyret i Naturvernforbundet i Hordaland

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (16 stemmer for)

Øk bruken av bergvarme i Norge

Norge står foran en omfattende omstilling fra fossil energi til elektrisitet og andre utslippsfrie energibærere. Energiforbruket inkludert sokkelen er rundt 300 TWh, hvorav omtrent halvparten dekkes av fossile kilder. Det trengs betydelige mengder strøm for å erstatte dette fossile forbruket og redusere nasjonale klimagassutslipp. Statnett anslår at omfattende elektrifisering av eksisterende aktivitet kan øke strømbehovet med 40–60 TWh fram mot 2050. Vi må derfor være gjerrige i bruken av den verdifulle elektriske kraften vår.

Frigjør elektrisk kraft fra oppvarming av bygg til avkarbonisering av transport og industri. Bygningsmassen har et strømforbruk på 64 TWh/år, og 80 prosent av dette går til oppvarming. Direkte elektrisk oppvarming gir omtrent én kilowattime varme per kilowattime strøm og er i mange tilfeller dårlig bruk av høyverdig elektrisk kraft. En varmepumpe kan derimot levere flere ganger så mye varme fra den samme mengden elektrisitet, og aller mest når den får jobbe mot stabile temperaturer i hav og fjell.

Bergvarme har derfor et stort potensial i Norge. Energibrønner krever lite areal på overflaten, gir en stabil varmekilde gjennom vinteren og kan redusere både årlig strømforbruk og effektoppene på de kaldeste dagene. Dette vil bidra til å redusere behovet både for ny kraftproduksjon og for nettutbygging. Sverige og Finland har kommet mye lenger på dette området og henter ut et betydelig antall terrawattimer varmeenergi per år.

Bergvarme er særlig attraktivt i større bygg, boligblokker og andre bygg som allerede har vannbåren varme, eller der et slikt system uansett skal etableres. I eksisterende småhus uten vannbåren varme må bergvarme vurderes opp mot enklere tiltak som luft-til-luft-varmepumper, etterisolering og styring. Målet er størst mulig reduksjon i energi- og effektbehov med minst mulig ressursbruk og miljøbelastning gjennom hele levetiden.

Også større brønnparker og sesonglagring av varme kan spille en viktig rolle. GeoTermos og andre borehullslagre er særlig interessante i bygg og områder hvor varme kan lagres om sommeren og brukes om vinteren, for eksempel der det finnes kjølebehov eller tilgang på overskuddsvarme. Slike løsninger bør dimensjoneres ut fra lokal termisk balanse og vurderes ut fra både energigevinst, økonomi og livsløpsbelastning.

Overskuddsvarme fra industri, datasentre og avfallsforbrenning må utnyttes når avstand, temperatur og lokal etterspørsel gjør dette hensiktsmessig. Det samme gjelder sjø- og fjordvarme og andre varmepumpeløsninger. Hovedmålet er å redusere bruken av høyverdig elektrisitet til lavtemperaturvarme, og bruk av bergvarme er et viktig virkemiddel.

Naturvernforbundet vil arbeide for at:

- barrierer mot kostnadseffektive bergvarme- og varmepumpeløsninger blir kartlagt og redusert
- støtteordninger prioriterer tiltak som gir stor reduksjon i både energibruk og effekttopper
- nye større bygg tilrettelegges for energifleksible og vannbårne varmesystemer
- bergvarme, overskuddsvarme og termisk energilagring vurderes tidlig i planleggingen av større utbygginger
- klima- og naturbelastningen vurderes i et livsløpsperspektiv, slik at tiltakene med størst samlet nytte prioriteres

Frigjort elektrisk kraft er også kraftproduksjon vi slipper å bygge. Bedre utnyttelse av varme fra omgivelsene og eksisterende energikilder kan derfor være et viktig naturverntiltak samtidig som det gjør energi- og klimaomstillingen lettere å gjennomføre.

Begrunnelse fra forslagsstiller:

Økt satsing på bergvarme vil bidra til å redusere kraftbehovet og derved ta ned trykket på energiproduksjonen.

Uttalelsen bør (som alle uttalelser) sendes relevante myndigheter, næringsaktører og andre interessenter, samt presse.

Uttalelesesnummer: U3

Forslagsstiller: Gert Rietman (Naturvernforbundet i Møre og Romsdal)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (18 stemmer for)

Stans nye store datasentre til nasjonal styring er på plass!

De siste årene har vi i Norge sett stadig flere ønsker om å bygge ut store og kraftkrevende datasentre. Datasentrene beslaglegger betydelige mengder kraft og nettkapasitet, noe som utløser et behov for ny kraftproduksjon, effektkjøring av vannkraftverk og nettutbygging. Dette er en trussel mot norsk natur. Naturvernforbundet mener at det er uforsvarlig å godkjenne store datasenterprosjekter uten at det foreligger en nasjonal politikk som vurderer samlet kraftbehov, naturkonsekvenser og samfunnsnytte.

Norsk natur og knappe kraftressurser skal ikke ofres i et kappløp om å etablere flest mulig datasentre!

Landsmøtet krever derfor en midlertidig stans i nye store datasenteretableringer inntil en nasjonal konsesjonsordning er på plass. En slik ordning må sikre følgende:

- Kraft og nettkapasitet som tildeles datasentrene, må prioriteres etter dokumentert samfunnsnytte.
- Nye datasentre må konkurrere om å få tildelt kraft innenfor en allerede fastsatt ramme.
- Datasentre som krever store naturinngrep eller utløser et omfattende behov for ny kraftutbygging, bør som hovedregel avvises på dette grunnlaget.
- Særlig kraftkrevende datasentre må vurderes etter strenge retningslinjer og krav om samfunnsnytte.
- Det må stilles krav til høy energieffektivitet, minimal arealbruk og utnyttelse av spillvarme.

Begrunnelse fra forslagsstiller:

Forslaget er begrunnet i den raske veksten i planer om store og kraftkrevende datasentre. Slike etableringer kan beslaglegge store mengder kraft og nettkapasitet og øke presset på naturen gjennom behov for ny kraft- og nettutbygging.

Vi mener derfor at datasentrenes kraftforbruk må styres nasjonalt. Økningen bør begrenses til rammen i NVEs kraftmarkedsanalyse, og nye datasentre bør konkurrere om kraft innenfor denne rammen ut fra samfunnsnytte, naturhensyn og effektiv ressursbruk.

Dersom uttalelsen vedtas, kan den brukes i Naturvernforbundets politiske arbeid overfor myndighetene og som støtte for fylkes- og lokallag i saker om nye datasenteretableringer.

Uttaleelsesnummer: U4

Forslagsstiller: Naturvernforbundet i Hordaland v/leder Tom Skauge

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (12 stemmer for)

Naturødeleggelse fra krig og opprustning

Krig som politisk instrument er blitt brutalt vanligere. Opprustning for å forberede angrep eller forsvar har aldri vært mer omfattende etter andre verdenskrig om vi ser bort fra opprustning av atomvåpen på 50-, 60- og 70-tallet. Krig og opprustning truer måloppnåelse av FNs bærekraftsmål 13, 14, 15 og 16.

Krig gir enorme menneskelige lidelser. Krig truer også natur og klima. Det mest sikre vi vet om krig, er at ødeleggelseskraften er enorm. Krig og opprustning er ikke den største kilden til globale klimagassutslipp, men er sannsynligvis en betydelig og undervurdert bidragsyter og kan samtidig ødelegge natur, karbonlagre og klimatilpasning på en måte som går langt utover de direkte utslippene.

Nyere rapporter fra FN og naturpanelet IPBES viser at krig og opprustning skader biologisk mangfold ved å ødelegge habitater, forurenske økosystemer, fortrenge dyreliv, legge til rette for uholdbar ressursutvinning, øke utslippene og etterlate langvarige miljøarr. I en FN-rapport fra høsten 2025 advarer FN om at voldelige konflikter ødelegger økosystem i en lang rekke land.

Norge rustet opp. Planene for sprengstoffindustri i Hurum-marka truer viktige naturområder.

Landsmøtet anmoder regjeringen om å:

1. Legge større vekt på tap av naturverdier ved utredning og godkjenning av militære installasjoner og -områder.
2. Sikre at en samlet oversikt over ammunisjon og krigsmateriell som er dumpet i norsk natur på land og i sjø, blir fulgt opp med en tiltaksplan.
3. Utarbeide en rapport som presenterer og drøfter kunnskapsgrunnlaget om natur- og miljøødeleggelse som skyldes krig og opprustning, og gir mulige handlingsvalg for Norges utvikling og iverksetting av tiltak for å avbøte og løse problemene.
4. Ta initiativ til at natur får en bedre beskyttelse av folkeretten.

Begrunnelse fra forslagsstiller:

Uttalelsen setter fokus på naturødeleggelser forårsaket av opprustning.

Uttalelsen bør (som alle uttalelser) sendes relevante myndigheter, næringsaktører og andre interessenter samt presse.

Uttaleelsesnummer: U5

Forslagsstiller: Olav Arne Løstegaard (Naturvernforbundet i Hallingdal)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (13 stemmer for)

Forbod mot markberedning etter hogst

Markberedning etter hogst er i ferd med å bre om seg som metode for å få ny skog til å vekse opp etter ein flathogst. Stubbar frå hogde tre og det øverste humuslaget i skogbotnen vert gravd opp, noko som har negative konsekvensar for det biologiske mangfaldet i jorda. Oppgravingen skader soppvevet, mykorrhizaen og annet mikroliv i jorda. Små og store dyr mister levestadar.

Når humuslaget vert harva opp, fører det til at næringsstoffa og tungmetallar vert frigjort, og dei vil lettare kunne renne ut i og forureine vassdraga. Slik avrenning skaper økologisk ubalanse ved at algeveksten aukar og kan gje dårleg forhold for fisk og andre vatnlevende dyr, både i vassdrag og i fjorden nedstraums. Mange vassforekomstar i Noreg har ein så dårlig miljøtilstand at ytterlegare avrenning etter markberedninga er svært uheldig.

Nedbrytinga av organisk materiale fører også til auka utslepp av klimagassen CO₂. Gamle dyretråkk vert rive sund, og det same gjeld stigar som folk ferdast på.

Naturvernforbundet meiner difor at det må innførast forbod mot markberedning etter hogst.

Begrunnelse fra forslagsstiller:

Markberedning etter hogst fører til at det øverste humuslaget i skogbotnen vert gravd opp og det har negative konsekvensar for det biologiske mangfaldet i joda. Det skader sopprota, mykorrhizaen, i jorda . Når humuslaget vert harva opp, aukar også nedbrytinga av organisk matriale i jordbotnen. Dette fører til at nærinsstoffa vert frigjort og dei vil lettare kunne renne ut i vassdraga og skape økologisk ubalanse m a ved auka algevekst. Nebrytinga av organisk matriale fører også til auka utslepp av klimagassen CO₂. Gamle dyretråkk vert rive sundt og det same gjeld stigar som folk ferdast på. Naturvernforbundet meiner difor at det må innførast forbod mot markberedning etter hogst.

Etter samtale med forslagsstiller: Uttalelsen kan brukes som grunnlag for å skrive leserinnlegg til lokalavisa samt i kontakt med skogentreprenørar, det lokale skogeigarlaget og andre for å opplyse om de negative konsekvensene markberedning har for biomangfaldet/friluftslivet ved å markberede.

Uttaleelsesnummer: U6

Forslagsstiller: Bror Kristian Raanaas Tandberg (Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (15 stemmer for)

Fergefri E39 må stanses

Naturvernforbundet mener planene om fergefri E39 må stanses. Ved lansering av veiprosjektet i 2013 ble det presentert som et framtidsrettet samferdselsløft. I dag er situasjonen annerledes. Arealendringer er den største trusselen mot naturmangfoldet i Norge. Norge har forpliktet seg til å stanse nedbyggingen av verdifull natur. Det er ikke lenger forsvarlig å gjennomføre naturinngrep av en slik størrelse for å redusere reisetiden mellom byer på Vestlandet.

Statens vegvesen planlegger å utbygge fergefri vei hele strekningen fra Stavanger til Trondheim. For tiden ligger reguleringsplanen for E39 Hordfast ute på høring. Prosjektet E39 Hordfast mellom Stord og Os er planlagt som 55 kilometer firefelts motorvei med broer, tunneler og kryss.

Prosjektet vil medføre store arealinngrep, særlig i regnskog, myr og jordbruksarealer. Veien berører også viktige forekomster av boreonemoral regnskog, en naturtype som er vurdert som sårbar på Norsk rødliste for naturtyper, og som er levested for en rekke truede arter, særlig moser og lav. Norge har derfor et særskilt internasjonalt ansvar for å ta vare på denne naturen. Konsekvensutredningene for naturmangfold slår fast at prosjektets påvirkning på regnskogen er et brudd på prinsippene i naturmangfoldsløven om samlet belastning (naturmangfoldloven § 10) og målene som sier at naturtyper og arter må ivaretas i sine naturlige områder (naturmangfoldloven §§ 4 og 5).

Samferdselspolitikken må innrettes for å ta vare på natur, redusere klimagassutslipp og bruke fellesskapets ressurser på vedlikehold, trafiksikkerhet og oppgradering av eksisterende veier. Fergesambandene kan videreutvikles med nullutslippsteknologi, slik at vi unngår de irreversible naturinngrepene som vil følge av en fergefri E39.

Naturvernforbundet krever derfor at planene om fergefri E39 legges bort.

Begrunnelse fra forslagsstiller:

E39 har voldsomt store inngrep og er et presisjeprojekt som fylkeskommunene i Vest jobber hardt for å få realisert. NVF bør legge press på at man unngår mest mulig av den planlagte vegutbyggingen, og at man skalerer ned planene til det minimale.

Bruk av uttalelsen:

Uttalelsen skal brukes til å få blest rundt en viktig sak. Denne saken gjelder hele Vestlandet, men kanskje særlig de kommunene/regionene der hvor reguleringsplaner er på høring for

tiden (Sunnhordaland). En kan bruke uttalelsene til å skrive kronikker i lokale og regionale aviser og ta kontakt med lokalpolitikere. Håpet er at denne uttalelsen skal kunne brukes av flere fylkes- og lokallag.

Uttalelsesnummer: U7

Forslagsstiller: Naturvernforbundet i Troms

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (12 stemmer for)

Rettslig omstridte prosjekter må vente på dom

Naturvernforbundet krever at Stortinget endrer oreigningslova § 25. Det må ikke gis samtykke til oppstart av prosjekter dersom vedtaksmyndigheten finner at det foreligger reell risiko for brudd på menneskerettigheter eller grunnlovsvernede miljørettigheter.

I dag kan naturinngrep settes i gang selv om det fortsatt er rettslig uavklart om inngrepet krenker grunnleggende rettigheter. Dersom det er reist en innsigelse om mulig krenkelse av menneskerettigheter eller grunnlovsvernede miljørettigheter, må tiltaket ikke kunne iverksettes før lovligheten er rettskraftig avgjort av domstolene. Når skaden først er gjort, kan den være irreversibel. Fosen-saken viser dette tydelig.

Staten har plikt til å sikre og respektere grunnleggende rettigheter. Likevel åpner oreigningslova § 25 for at forvaltningen kan gi tiltakshaveren adgang til å starte fysiske inngrep før slike rettighetsspørsmål er endelig avklart. Da blir risikoen i praksis skjøvet over på dem som rammes. Reindriftsutøvere, andre rettighetshavere, naturvernere og miljøorganisasjoner må forsøke å stanse inngrepet gjennom klage, søksmål eller midlertidig forføyning, samtidig som natur- og kulturverdier kan gå tapt.

Vi krever at Stortinget endrer oreigningslova § 25 slik at det i saker om forhåndstiltredelse ikke kan gis samtykke dersom det foreligger reell risiko for krenkelse av menneskerettigheter eller grunnlovsvernede miljørettigheter før det foreligger en positiv rettskraftig avgjørelse om inngrepets lovlighet.

Spaden skal ikke settes i jorda mens grunnleggende rettigheter fortsatt er rettslig uavklart. Ingenting er klart før rettighetene er avklart!

Begrunnelse fra forslagsstiller:

Naturvernforbundet i Troms vedtok årsmøteuttalelsen «Utkast til resolusjon om endring av reglene om forhåndstiltredelse i oreigningslova» i april 2026, på bakgrunn av at gjeldende regelverk åpner for at store fysiske inngrep i natur- og kulturområder kan iverksettes før det er rettskraftig avklart om inngrepet krenker grunnleggende rettigheter.

Som fremhevet i Øyvind Ravna og Inger Marie Holms artikkel i Lov og Rett, innebærer dette en betydelig risiko for at irreversible inngrep gjennomføres i strid med rettigheter vernet av FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 27, Grunnloven § 112 og relevante internasjonale miljøforpliktelser.

Fosen-saken illustrerer problemet med særlig tydelighet. Utbyggingen ble gjennomført mens spørsmålet om inngrepets forhold til reindriftssamenes rett til kulturutøvelse fortsatt var omstridt. Da Høyesterett i HR-2021-1975-S enstemmig slo fast at utbyggingen krenket rettighetene etter SP artikkel 27 og at konsesjons- og ekspropriasjonsvedtakene var ugyldige, var vindkraftverkene allerede bygget og satt i drift.

Dagens regler gir derfor ikke et tilstrekkelig vern mot at irreversible inngrep gjennomføres før rettighetsspørsmål er endelig avklart. Vedtaksmyndigheten må ha plikt til å foreta en konkret og forsvarlig vurdering av risikoen for rettighetskrenkelser. Foreligger det reell risiko, må adgangen til forhåndstiltredelse være avskåret inntil lovligheten er rettskraftig avgjort.

Uttalelesesnummer: U8

Forslagsstiller: Naturvernforbundet i Bergen v/Synnøve Skurtveit Spangelo

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (11 stemmer for)

Strengere lovkrav til skogsbilveier

Små bygningsendringer er allerede underlagt plan- og bygningsloven; enorme terrenginngrep er ikke det!

Naturvernforbundet ser at kommunene ofte ikke gjennomfører en reell vurdering av natur- og miljøkonsekvenser når de behandler søknader om landbruksveier. Mange av veiene som er omsøkt og godkjent etter landbruksloven, er så store i omfang at de skulle vært behandlet etter plan- og bygningsloven. Kommunene er pliktige til å vurdere hvilken lovgivning et veiprojekt skal behandles etter, men vi ser ofte at en slik vurdering ikke er gjort. Resultatet er at veiprojekter som fører til store inngrep i vår felles natur, blir behandlet etter feil lovgivning, og at natur- og miljøkonsekvensene ikke blir tilstrekkelig belyst.

Manglende oppfølging og håndheving av eksisterende lovverk rundt disse veiene er et stort problem og har ført til enorme terrenginngrep, forurensning fra riveavfall, drenering av myrer, spredning av fremmedartslistede planter og ødeleggelse av kulturminner. Fare for flom, erosjon og løsmasseskred har også blitt en reell framtidsrisiko som følge av feil saksbehandling.

For å motvirke denne manglende håndhevingen, og for å unngå gråsonevurderinger, krever Naturvernforbundet at regjeringen må fremme nødvendige lov- og forskriftsendringer, og at Stortinget må sikre at landbruksveier fra klasse 6 og lavere omfattes av ordinær plan- og byggesaksbehandling. Dette vil sørge for at natur- og kulturminnehensyn faktisk blir kartlagt, presentert, vurdert, og evaluert i søknad- og vurderingsprosessen, noe som igjen vil forhindre tap av sårbare og viktige naturområder.

Praktiseringen av landbruksveiloven har vist seg utilstrekkelig i møte med dagens ulovlige praksis av skogsbilveibygging i kombinasjon med enorme mengder overskuddsmasser. Naturvernforbundet krever derfor også at regjeringen ved Kommunal- og distriktsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet, endrer og klargjør regelverket, slik at også veier med anslått 50 prosent landbruksnytte eller mer, av nevnte veiklasser, behandles etter plan- og bygningsloven.

Begrunnelse fra forslagsstiller:

Landsmøteuttalelsen «Stans tapet av inngrepsfrie områder (INON)» fra 23. august 2009 omtaler skogsbilveier som en hovedårsak til tap av inngrepsfri natur. Landsmøtet krevde at inngrep som reduserer INON-natur, skulle stanses. Uttalelsen sier imidlertid ikke hvilket lovverk skogsbilveiene skal behandles etter.

Landsmøteuttalelsen «Naturskogene trenger beskyttelse – nå», vedtatt 10. november 2024, krever søknadsplikt for hogst og andre inngrep i naturskog mens kartlegging pågår. Den krever også at «skogloven og bærekraftforskriften må endres med strengere og tydeligere krav».

Tidligere landsmøteuttaler har berørt denne tematikken, men Naturvernforbundet Bergen ser behovet for å formulere en mer spesifikk uttalelse. Vi har arbeidet intensivt med skogsbilveier og lovverket de behandles etter, de siste åtte årene. Et lovverk som i teorien skulle fungert om det ble fulgt, men som i stedet har gitt frislipp for massiv økonomisk- og miljøkriminell virksomhet, der riveboss og overskuddsmasser er dumpet i så stort monn at det har ført til enorme terrengendringer - med stor økonomisk gevinst. Vi ser heller ikke i praksis, at byggingen av "ordinære" skogsbilveier (som ikke er skalkeskjul for bossfylling og massedumping), medfører lovpålagte krav om natur- og kulturminnekartlegging – før verdiene er ødelagte.

Noen punkter fra gjeldende lovverk:

* Kommunen skal vurdere hver søknad om landbruks-/skogsbilvei opp mot reguleringsplikten i plan- og bygningsloven § 12-1 tredje ledd.

Kommentar: Kommunene viser ikke til en reell vurdering i søknadsbehandlingen. Naturvernforbundet Bergen har det siste drøye tiåret vært vitne til at samtlige skogsbilveier som er omsøkt og godkjent, er av et slikt omfang, utbredelse og innhold, at de skulle vært behandlet etter plan- og bygningsloven. Fare for flom, erosjon og løsmasseskred er også en reell framtidsrisiko som følge av feil saksbehandling.

*Kommunen kan gjennom kommuneplanen kreve reguleringsplan før en skogsbilvei kan godkjennes.

Kommentar: dette er en mulighet kommunene ikke benytter seg av.

*En skogsbilvei som er bygd uten forhåndstillatelse etter landbruksveiforskriften, kan ikke ettergodkjennes med hjemmel i denne forskriften. En eventuell legalisering må behandles etter plan- og bygningsloven.

Kommentar: Ulovlig bygde veier uten landbruksnytte blir kategorisk omsøkt etter bygging, og deretter legalisert etter plan- og bygningsloven med dispensasjon fra plankrav. Det blir i tillegg likevel argumentert med landbruksnytte. Slik skapes den frekkestes rett: ethvert brudd på regelverket blir premiært med tillatelse.

Om en veisøknad fra starten av blir behandlet like strengt som andre byggetiltak i natur, vil vi få færre gråsonevurderinger. Dispensasjoner skal være unntak, ikke hovedregelen.

Hva forslagsstiller(ne) ønsker å bruke uttalelsen til:

Lokalt kan den danne grunnlaget for høringsuttalelser til kommunale areal- og landbruksplaner. Nasjonalt (og lokalt) ønsker vi større fokus (både politisk og i medieinnslag) på "Norges sorte svane" - den velorganiserte million(/milliard?)inntjeningen som ligger i å bruke enorme mengder overskuddsmasser som underlag for skalkeskjulet kalt skogsbilveier. Vi ønsker ikke at denne praksisen skal spre seg ytterligere til resten av landet. Samtidig bryter "ordinære" skogsbilveier også med lovverket, mht. manglende natur- og kulturminnekartlegging før bygging.

NRK har hatt en rekke saker om lovløsheter ifm skogbruk, men denne tematikken er lite belyst nasjonalt. En slik uttalelse (med bilder) kan kanskje bidra til å endre dette.

Uttalelsesnummer: U9

Forslagsstiller: Tom Skauge (Naturvernforbundet i Hordaland)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (14 stemmer for)

Rødt lys for grådig oppdrettsindustri

Våre demokratiske institusjoner som regulerer oppdrett langs kysten, har rigget et forsiktig trafikklyssystem for å beskytte villaks, andre oppdrettere og fiskevelferd mot lakselus. Mindre lus gir bedre fiskevelferd i merdene og bedre overlevelse for villfisk.

To regioner i Vestland (PO-03 og PO-04) har vært rødlistet i trafikklyssystemet de tre siste årene. Da trengs det tiltak i form av færre oppdrettsfisk i sjøen. Isteden går en allianse av vestlandsoppdrettere for fjerde gang til retten for å utfordre systemet.

Blant oppdretterne som går til rettssak er Mowi og Lerøy. Samtidig som selskapene delte ut vel 5 milliarder kroner i aksjeutbytte i 2025, argumenterer selskapenes advokat i retten for at de tjener for lite om de må redusere antall fisk i merdene.

Havforskningsinstituttets risikorapport for havbruk forteller at 67 millioner oppdrettslaks gikk tapt i 2025. 54 millioner av disse døde i merdene. Naturvernforbundet mener at alle oppdrettsselskap i områdene med «rødt lys» må tåle å redusere antall fisk i merdene for å beskytte Norges sårbare villaksstammer, styrke dyrevelferd og redusere utslipp, selv om det reduserer inntjening.

Med rettssaken og retorikken mot forskerne viser oppdretterne dessverre at de mangler samfunnsansvar. Lobbymakten fra oppdretterne har allerede fått fjernet grunnrenteskatten for oppdrett. Naturvernforbundet frykter at den nye rettssaken er et politisk pressmiddel for å fjerne den viktige reguleringen av luseproblemer og forurensning som trafikklysmodellen gir.

Naturvernforbundet er kjent med at trafikklysmodellen er under revurdering i regjeringen. Vi anbefaler at ny regulering av oppdrett blir strengere og ikke svakere enn dagens, slik at forvaltningen også blir i tråd med kunnskapsgrunnlaget om dagens alvorlige miljøeffekter.

Begrunnelse fra forslagsstiller:

Uttaleelsesnummer: U10

Forslagsstiller: Olav Arne Løstegaard (Naturvernforbundet i Hallingdal)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (12 stemmer for)

Reguler elsykkeltrafikk i utmark!

I Hallingdal er det ei stor satsing på vinterturisme, med mange skiheisar, preparerte skiløyper samt hotell og overnattingsbedrifter. Ettersom klimaet er vorte varmare dei seinare åra, vert vintrane kortare, og vinterturistnæringa ser seg om etter nye metodar for å tiltrekkje seg turistar i vår-, sommar- og hausthalvåret.

Satsinga på sykkelturen er difor aukande, og særleg er det mange elsyklistar som tek stolheisen opp og sykklar ned på stigar som tidlegare har vore mest brukt av gåande. Me ser ein aukande tendens til at dei gamle stigane vert planert, utvida og rydda for stein for å leggje til rette for syklistar. I tillegg vel fleire å køyre utanfor løypar og stigar, noko som slit ned enda større område med natur. Problemet med elsyklane er at dei er tyngre enn vanlege sykklar og gjer difor meir skade på terrenget. Dei kan også senke terskelen for å kome seg ut i fjellterrenget og slik sett auke den samla belastninga.

Mange av elsyklistane køyrer også i viktiga beiteområde. Den tradisjonelle stølsdrifta er inne på UNESCO si verdensarvliste og treng vern. Samtidig er mange bønder rolege for beitedyra, som stadig vert forstyrra av syklistane. Ofte vert søye og lam skremt vekk frå kvarandre. Det er også lett å teinkje seg at dyrelivet, som fugl som rugar på egg, vert forstyrra. Heiloen, som tidlegare var vanleg i fjellområda i Hallingdal, høyrer me ikkje lenger.

Me må betre ivareta naturen og stølsdrifta i området. Naturen, dyra, og tradisjonane våre er viktig delar av vår verdifulle kulturarv og bør ikkje bli vaska vekk av ein industri som tenar pengar på å vise dei fram. Derfor krev Naturvernforbundet at køyring av elsykkel i utmark vert regulert på ein slik måte at sykkelturen ikkje øydelegg for vår felles natur- og kulturarv og det biologiske mangfaldet.

Begrunnelse fra forslagsstiller:

Naturvernforbundet meiner at den aukande elsykkel-trafikken i utmark representerer ein stor belastning m h t det biologiske mangfaldet. Elsyklane er tunge og slit difor meir på vegetasjonen enn andre sykklar. Elsyklane lagar ofte skjemmande køyrespor i terrenget. Stigane som folk vanlegvis går på, vert oppkørde av dei tunge elsykklane og i våte partiet ubrukelege for gåande. Naturvernforbundet meiner difor at all elsykkeltrafikk må forgå på vegar eller på stiigar som er godkjent for elsyklar.

Uttaleelsesnummer: U11

Forslagsstiller: Geir Arild Sivertsvik (Naturvernforbundet i Trondheim)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (2 stemmer for)

Datasenter: Dynamisk kraftforvaltning og teknologikrav

Norsk natur skal ikke bygges ned for å dekke unødvendig energibruk. Datasentre må derfor bruke kraft, nettkapasitet, areal og andre offentlige ressurser så effektivt som mulig.

Teknologisk utvikling kan redusere energibruken per utført databehandling. Slike effektiviseringsgevinster bør også bidra til å redusere presset på kraftsystemet og behovet for ny kraft- og nettutbygging.

Naturvernforbundet mener derfor at:

- Datasentre skal omfattes av tydelige og teknologinøytrale krav til energieffektivitet og beste tilgjengelige løsninger.
- Tildeling og reservasjon av nettkapasitet bør være tidsbegrenset og kunne revurderes dersom kapasiteten ikke utnyttes effektivt eller behovet endrer seg.
- Store datasentre bør så langt som mulig kunne bidra med fleksibelt effektuttak når kraftsystemet er presset.
- Kommunale avtaler om areal, nettilgang og andre offentlige ressurser må utformes slik at private aktører ikke kan hente ut store gevinster ved videresalg uten at samfunnet får sin del av verdistigningen.
- Avtaler bør kunne inneholde krav om godkjenning ved eierskifte, verdideling, forkjøpsrett eller tilbakekjøpsrett.

Regjeringen bør kartlegge eksisterende avtaler og utrede nasjonale regler som sikrer bedre samfunnsmessig kontroll med knappe ressurser som stilles til disposisjon for datasentre.

Dette bør sees i sammenheng med Naturvernforbundets forslag om en konsesjonsordning for datasentre, der nye etableringer vurderes ut fra blant annet samfunnsnytte, kraft- og nettbehov, naturinngrep, varmeutnyttelse, eierskap og sysselsetting.

Begrunnelse fra forslagsstiller:

Hovedmålet med forslaget er å skjerpe kravene til hvordan datasentre forvalter den kraften og de øvrige offentlige ressursene de får tilgang til.

Forslaget er en praktisk oppfølging av Naturvernforbundets ambisjon om at begrensede energi- og naturressurser skal forvaltes til samfunnets beste. Dersom teknologisk utvikling gjør det mulig å utføre samme databehandling med vesentlig lavere energiforbruk, bør gevinsten ikke bare tilfalle den enkelte virksomhet. Den bør også kunne frigjøre kraft og effekt til andre samfunnsformål og redusere presset for ny kraft- og nettutbygging.

En dynamisk kraftforvaltning kan dermed bidra til både bedre utnyttelse av eksisterende kraftressurser og bedre vern av natur og miljø.

Dersom uttalelsen vedtas av landsmøtet, foreslås det at den sammen med andre relevante vedtak og standpunkter om datasentre konkretiseres i et politisk posisjonsnotat eller tilsvarende dokument om «Dynamisk kraftforvaltning og teknologikrav for datasentre».

Det bør utarbeides en plan for politisk oppfølging og aktiviteter for å fremme kravene overfor regjeringen, Stortinget, relevante myndigheter, kommuner og datasenter- og teknologinæringen.

Etter prat med forslagsstiler: Om uttalelsen blir vedtatt kan den også brukes til å arbeide opp mot eller i samarbeid med teknologimiljøer og teknologibransjen.

Uttaleelsesnummer: U12

Forslagsstiller: Olav Arne Løstegaard (Naturvernforbundet i Hallingdal)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (10 stemmer for)

Økologisk kaos i kraftregulerte vassdrag kan ikke reparerast med fiskeutsettingsprogram. Miljøforholda for stadeigen fisk må betrast!

Nokre kraftselskap blir pålagt i konsesjonen å setje ut fisk i dei regulerte fjellvatna våre for å bøte på skadane som reguleringa har påført fiske. Denne praksisen er ikkje nødvendigvis positiv for økosystemet i vatnet og kan vere direkte skadelig for andre artar eller stadbunden fisk. Tiltaket kan gjere at det ser bra ut for fiskebestanden ei kort stund, men det løyser ikkje det underliggjande problemet.

Vassdragsreguleringa har øydelagt mykje av matfatet i strandsona i vatn og elvar. Det er her i strandsona at planter, krepsdyr og steinflugularva kan vekse og gje god mat til fisken. Men desse småkreka er veldig sensitive for svingningar i vatnstanden – noko som ofte skjer i samband med vasskraftproduksjon i regulerte vatn. Fødegrunnlaget for fisken vert dermed svekka. Når kraftselskapa då set ut småfisk i tusenvis, vil denne konkurrere med den stadbundne ørreten, om eit matfat som nesten er tomt. I tillegg kjem konkurranse om gyte plassar og smittsame sjukdomar som setjefisken kan ha med seg. Setjefisken havnar heller ikkje nødvendigvis i det fjellvatnet som han opphavelg kjem frå, og kan ha gener som ikkje er like godt tilpasset lokale forhold som den stadbundne fisken. Det betyr at fisk med gener frå ulike vatn vert blanda, noko som kan få negativ påvirkning på dei yngre generasjonane. Ørreten er ein forholdsvis stadbunden fisk som ofte vil opphalde seg i same området i elva eller vatnet heile livet. Med andre ord vil slike fiskeutsettingsprogram forsterke den økologiske ubalansen som me allereie har i dei regulerte fjellvatna våre, og gjere tilhøva for den stadbunde ørreten endå verre.

Ein rapport frå Miljødirektoratet 10. juni 2026 støttar synet vårt: «Utsettingsprogram som har som hensikt å øke det høstbare overskuddet, bør opphøre, og nye bør ikke startes. Fiskeutsettinger bør ikke fortsette eller startes for å kompensere for tap som skyldes menneskeskapte påvirkninger, fordi det er godt dokumentert at fiskeutsettinger over tid svekker bestandene.» Sjølv om denne rapporten omhandlar utsetjing av laks, så vil konklusjonane i stor grad også gjelde for ørreten (som også er ein laksefisk). Den «grøne» vasskrafta har skapt eit økologisk kaos i mange av dei vakre fjellvatna våre, i tillegg til kjende problemer med vandringshindringar og tidvis mangel på vatn i vassdraget.

Grønvasking av kraftprosjekter med fiskeutsettingsprogram bør opphøre og erstattast med reelle miljøforbedrande tiltak for økosystem og fisk i fjellvatn og vassdrag.

Begrunnelse fra forslagsstiller:

Å setje ut fisk i vassdraga våre gjer berre vondt verre!

Kraftselskapa er pålagt av norske myndigheiter gjennom konsesjonen, å setje ut fisk i dei regulerte fjellvatna for å bøte på skadene som reguleringa har påført fiske - altså for å tilfredstille våre menneskeskapte behov for å drive med fiske. Økosystemet er det få som teinkjer på! Eit slikt tiltak blir av mange sett på som å setje plåster på eit verkande sår. Det ser bra ut ei kort stund, men det løyser ikkje det underliggjande problemet.

Vassdragsreguleringa har øydla mykje av matfatet i strandsona. Det er her i strandsona at plantene får nok lys til å drive fotosyntese slik at krepsdyr som marflo og skjoldkreps, og steinflugarvu kan vekse og gje god mat til t.d. ørreten. Men desse småkreka er veldig sensitiv for svingningar i vatnstanden – noko som ofte skjer i samband med vasskraftproduksjon i regulerte vatn.

Setjefisken som ofte vert sett ut i tusenvis, vil då konkurrere med den stadbunde ørreten, som me ynskjer å bevare, om eit matfat som nesten er tomt. Det betyr at setjefisken gjev tilhøva for den stadbunde ørreten berre endå verre. I tillegg kjem konkurranse om gyteplassar og smittsame sjukdomar som setjefisken kan ha med seg.

Og endå verre, setjefisken har ofte med seg gener som ikkje er tilpassa det fjellvatnet som han vert sett ut i. Gyteklar fisk vert nemleg henta frå mange ulike fjellvatn på seinhausten og strykji. Mjølke sørgar for at rogn vert befrukta og etterkvart vert setjefisken på ca 10gram, sendt ut til regulerte fjellvatn. Problemet som då oppstår er at setjefisken havnar ikkje nødvendigvis i det fjellvatnet som den opphavelig kjem frå. Det betyr at fisk med gener frå ulike vatn vert blanda. Når den utsette fisken etterkvart parrar seg med den stadbunde ørreten, er genkaoset komplett. Ørreten er ein forholdsvis stadbunden fisk som ofte vil opphalde seg i same området i elva eller vatnet heile livet.

Me vil difor konkludere med at det å setje ut fisk, er med på å forsterke den økologiske ubalansen som me alt har i dei regulerte fjellvatna våre. Ein rapport som kom no nyleg, 10. juni 2026, frå Miljødirektoratet, støttar vår konklusjon fullt og heilt:

"Utsettingsprogram som har som hensikt å øke det høstbare overskuddet bør opphøre, og nye bør ikke startes. Fiskeutsettinger bør ikke fortsette eller startes for å kompensere for tap som skyldes menneskeskapte påvirkninger, fordi det er godt dokumentert at fiskeutsettinger over tid svekker bestandene".

Sjølvsagt om denne rapporten omhandlar utsetjing av laks, så vil konklusjonane i stor grad også gjelde for ørreten (som også er ein laksefisk). NIVA kan også opplyse om at det no er slutt med å setje ut fisk i Gudbrandsdalslågen.

Den "grøne" vasskrafta har skapt eit økologisk kaos i mange av dei vakre fjellvatna våre. Det er eit trist syn å sjå korleis me menneskje har klart å tukle det til berre for å oppnå kortsiktig økonomisk vinning. Utsetjing av fisk gjer berre vondt verre!

Videre arbeid med saken: Påverke Haflund ECO som eig Hallingfisk i Kleive i Ål. Dei hentar fiskrogn og mjølke frå mange fjellvatn i Hallingdal og set ut yngel mest i regulerte vassdrag.

Uttalelesesnummer: U13

Forslagsstiller: Amin Alexander Røine (Naturvernforbundet i Groruddalen)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (1 stemme for)

Ny rovdyrforvaltning nå - i naturen skal ville dyr komme først!

Rovdyr skal ha levedyktige bestander i Norge. Dagens forvaltning sikrer ikke dette godt nok. De siste årene har det kommet stadig flere rapporter om tilstanden for verdens natur. En av dem fortalte at verdens sju milliarder mennesker utgjør 36 prosent av biomassen av pattedyr på jorda. Husdyra våre utgjør 60 prosent. Bare 4 prosent er ville dyr. Naturindeks 2020 viste at situasjonen for norsk natur gjennomgående er dårlig. At Norge ikke klarer å ta vare på sin egen natur, er ikke noe vi som nasjon kan akseptere eller forsvare.

Naturvernforbundet krever en ny rovdyrforvaltning

1. **Bestandsmålene må vurderes på nytt.** Gjennomgangen skal være åpen og bygge på uavhengig forskning om genetikk, bestandsutvikling, leveområder og langsiktig overlevelse samt Norges forpliktelser etter naturmangfoldloven, Bernkonvensjonen og urfolksretten.
2. **Bestandsmålene skal være minstemål.** De skal ikke brukes som nivåer bestandene automatisk reguleres ned mot. Ordinær kvote- og lisensfelling skal ikke gjennomføres når en bestand er under målet eller mangler en faglig forsvarlig sikkerhetsmargin.
3. **Leveområder og vandringskorridorer må sikres.** Soneforvaltningen må gi plass til levedyktige bestander og kontakt mellom delbestander. Samarbeidet med Sverige og Finland må styrkes, blant annet for å ivareta genetisk viktige individer.
4. **Forebygging, erstatning og omstilling må styrkes.** Ordningene må være langsiktige, tilstrekkelig finansiert og tilpasset forskjellene mellom husdyrhold og samisk reindrift. Tiltakene må utvikles sammen med de berørte næringene og evalueres etter dokumentert virkning.
5. **Skadefelling og bestandsregulering må skilles tydelig.** Felling ved konkrete skader skal være målrettet og forholdsmessig. Generell bestandsreduksjon skal ikke begrunnes med enkelthendelser som kan håndteres mer presist.
6. **Forvaltningen må ha sterkere naturfaglig kvalitetssikring.** Beslutningsgrunnlaget skal være offentlig og vise hvordan bestandstall, usikkerhet, genetikk, skadeomfang og rettslige forpliktelser er vurdert. Regionale vedtak må kunne overprøves nasjonalt når artenes langsiktige overlevelse ikke er godt nok ivaretatt.
7. **All felling må oppfylle strenge krav til dyrevelferd.** Metoder og gjennomføring må kontrolleres, og erfaringer fra ettersøk og skadeskyting må brukes til å forbedre regelverk, opplæring og tilsyn.

Et tydelig standpunkt

Naturvernforbundet sier nei til en forvaltning som behandler de politiske bestandsmålene som nivåer rovdyrbestandene bør reduseres til. Vi skal arbeide for nye, faglig begrunnede minstemål med sikkerhetsmarginer, vern av leveområder og strengere naturfaglig kontroll med fellingsvedtak. Samtidig skal vi kreve konkrete og fullt finansierte tiltak i områder med dokumenterte tap og målrettet håndtering av skadegjørende individer når det er nødvendig.

Begrunnelse fra forslagsstiller:

Vi mener det er på tide med en revurdering av norsk rovdyrforvaltning. Vi ser for oss at den kan brukes utadvendt mot beslutningstakere og media, samt som en rettesnor for internt arbeid.

Uttaleelsesnummer: U14

Forslagsstiller: Geir Arild Sivertsvik (Naturvernforbundet i Trondheim)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (3 stemmer for)

Miljøsmart bruk av kunstig intelligens

Kunstig intelligens (KI) er en teknologi med betydelige muligheter, men også vesentlige konsekvenser for natur, klima, kraft- og ressursbruk og samfunn. Naturvernforbundet skal bidra til at utvikling og bruk av KI skjer *kunnskapsbasert, etterprøvbart og innenfor naturens og klimaets tålegrenser og innenfor demokratisk kontroll.*

Naturvernforbundet vil bidra til:

- *å styrke kunnskapen om energiforbruk og miljøbelastning knyttet til KI*, blant annet gjennom å arbeide for at energibruken synliggjøres på en enkel og forståelig måte. Dette kan for eksempel gjøres gjennom løsninger som viser energiforbruk, tilsvarende det vi kjenner fra skjermtid og dataforbruk.
- *at KI-bruken baseres på formålstjenlige og mest mulig energieffektive KI-løsninger* tilpasset ulike bruksområder. KI-tjenestene bør kunne dokumentere sin nytte og energi- og miljøbelastning. Brukerne bør enkelt kunne velge den tjenesten som er best egnet ut fra formål, kvalitet og miljøbelastning.
- *at KI tas i bruk som et verktøy der teknologien kan styrke natur- og miljøforvaltningen*. KI-bruk bør også der vurderes ut fra forholdet mellom ressursbruken og nytten den gir, det vil si netto miljøeffekt og ikke bare energiforbruket til selve KI-kjøringen. Dersom noen få wattimer brukt på KI kan bidra til å redusere et samlet energiforbruk med flere gigawattimer, kan dette være et godt eksempel på bruk av KI til beste for natur og miljø.

Naturvernforbundet vil være en *kunnskapsbasert aktør i den offentlige debatten om KI*. Forbundet skal bidra til at kunnskapshull fylles, og *å skille dokumenterte virkninger fra antakelser, myter og overdrivelser.*

Naturvernforbundet vil være åpent om egen bruk av KI og arbeide for å synliggjøre miljøkonsekvensene av denne bruken. Vi vil gå foran som et godt eksempel og håper å få med oss andre aktører og resten av samfunnet på miljøsmart bruk av kunstig intelligens.

Begrunnelse fra forslagsstiller:

Naturvernforbundet trenger å avklare sitt forhold til KI for å kunne påvirke utviklingen på et kunnskapsbasert grunnlag, sett fra et natur- og miljøperspektiv. Dagens lover og regler ivaretar i begrenset grad disse miljø- og naturhensynene.

Dersom uttalelsen vedtas av landsmøtet, foreslås det at den sammen med andre relevante vedtak og standpunkter om KI konkretiseres i et politisk posisjonsnotat eller tilsvarende

dokument om kunstig intelligens - muligheter og miljøkonsekvenser, samt retningslinjer for forbundets egen bruk av KI (bør gjøres uansett).

Etter prat med forslagsstiler: Om uttalelsen blir vedtatt kan den også brukes til å arbeide opp mot eller for et samarbeid med teknologimiljøer og teknologibransjen.

Uttalelesesnummer: U15

Forslagsstiller: Olav Arne Løstegaard (Naturvernforbundet i Hallingdal)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (2 stemmer for)

Grastrimmarar med plastskæreverktøy må forbys

Naturvernforbundet ser med uro på at det er vorte sopass vanleg å bruke nylon-plast i tråden i grastrimmararar for å kutte gras i hagar etc. Trimtrådane vert slite raskt ned under bruk, og slik vert plastbitar spreidd utover i terrenget. Over tid vil plastbitane brytast ned til mikroplast, som kan kome inn i planter og dyr gjennom drikkevatnet. Naturvernforbundet vil difor forby bruken av nylontråd i grastrimmarar. Det fins gode alternativ.

Begrunnelse fra forslagsstiller:

Naturvernforbundet ser med uro på at det er vorte sopass vanleg å bruke nylon-plast i tråden i grastrimmararar for å kutte gras i hagar etc. Trimmtrådane vert slite raskt ned under bruk og slik vert plastbitar spreidd utover i terrenget. Over tid vil plastbitane brytast ned til mikroplast som kan kome inn i planter og dyr gjennom drikkevatnet. Naturvernforbundet vil difor forby bruken av nylontråd i grastrimmarar. Det fins gode alternativ.

Uttaleelsesnummer: U16

Forslagsstiller: Amin Alexander Røine (Naturvernforbundet i Groruddalen)

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (0 stemmer for)

Naturvernforbundet sier nei til fiskeoppdrett!

Oppdrettsnæringen er sagt å være den nye oljen. Men skal vi virkelig la en uetisk næring avløse en annen? Vi må bort fra tradisjonelle åpne merder i sjø. Noen mener lukkede anlegg i sjø eller landbaserte anlegg er løsningen, men oppdrettsnæringen kan aldri forsvares hverken fra et dyreetisk perspektiv eller fra et bærekraftperspektiv. Lukkede anlegg i sjø og landbaserte anlegg kan ikke løse problemene denne næringen har fordi selve konseptet er iboende dysfunksjonelt og uetisk.

Listen over problemer denne næringen fører meg seg, er lang som et vondt år:

Oppdrettslaks har sykdommer som påvirker dyrevelferd negativt og i tillegg kan spres til miljøet. Lakselus utgjør et velferdsproblem for oppdrettsfisker med økt dødelighet i perioden etter behandling og skader som følge av behandling. Hos villaks er det dokumentert genetiske endringer som følge av innkryssing av rømt oppdrettslaks. Foring av oppdrettslaks fører til utslipp av løst nitrogen, fosfor og organiske partikler direkte til miljøet i form av avføring fra fisken og fôr.

Også flere fremmedstoffer kommer ut i miljøet fra fiskeoppdrettsanlegg. For eksempel inneholder fiskefôr miljøgifter, og nøtene impregneres med kobber for å unngå begroing, mens det brukes en rekke legemidler mot blant annet innvollsorm, bakterier og lakselus.

Ved oppdrettsanlegg er det mye støy og kunstig lys som kan ha negativ påvirkning på atferden, hørselen og metabolismen til dyreliv i sjøen.

Oppdrettsnæringen er lite bærekraftig, da importert soya står for 70 prosent av fiskefôret. Fiskeoppdrett er også usolidarisk. FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) mener at lakseoppdrett kommer i veien for matsikkerheten. Dette fordi fisk som kunne blitt spist direkte av mennesker, i stedet blir mat for oppdrettsfisk i rike land.

Dyrevelferd hos oppdrettslaks og leppefisk er dårlig. For oppdrettslaks var dødelighetstallene i sjøfasen 14,2 prosent i 2025. Tall fra 2024 viste dødelighet på 45 millioner i settefasen. Dødelighet er en indikasjon på akutte eller kroniske velferdsproblemer.

5,4 millioner villfanget leppefisk ble brukt i 2025, en fangst med mange negative konsekvenser:

Fisket etter leppefisk er et blandingsfiske med tilhørende bifangst. Dessuten er leppefiskene svært stedbundne med risiko for lokalt overfiske. Ulike leppefiskarter fyller forskjellige økologiske nisjer, og endret artssammensetning kan få konsekvenser på ulike deler av

økosystemet. Det er dessuten slik at den mest ettertraktede arten, berggyllt, er ansett som den mest sårbare av artene.

Rensefisk kan rømme fra merdene og føre til genetiske endringer i de lokale bestandene. Siden helsestatus til villfanget leppefisk er ukjent, kan den dermed være bærer av bakterier, virus eller parasitter. Velferden for leppefisken er dårlig, med dertil høy dødelighet.

En rød tråd i oppdrettsnæringen er at en «løsning» på et problem fører med seg nye problemer.

Lukkede og landbaserte anlegg presenteres for eksempel nå som løsning, men det er det ikke:

- Fisketetthet, strømminger i vannet, lys, temperatur, vanngasser, surhet og lys er ting som kan påvirke fiskevelferden i lukkede anlegg. Teknisk eller biologisk svikt i lukkede anlegg kan få fatale konsekvenser. I lukkede anlegg lever oppdrettsfisken et enda mer monotont liv enn i åpne merder.
- Kompleksiteten i store byggeprosjekter har økt i takt med skalering av anleggsstørrelse fordi det gjør det lønnsomt. Dette gjør anleggene sårbare og konsekvensene er potensielt større hvis det skjer noe.
- Moderne landbaserte akvakulturanlegg er energislukere. Vann må pumpes kontinuerlig rundt og temperaturen kontrolleres. Energimengden er estimert til mellom 6 og 8 kWh per produsert kilo fisk. Enkelte oppdrettsanlegg forbruker så mye energi som en hel liten by.
- Landbaserte anlegg er svært arealkrevende. Et landbasert anlegg med produksjon på 10 000 tonn laks per år vil kreve 60–90 mål. Skulle hele den norske produksjonen blitt landbasert, ville det krevd 8 000–11 700 mål.
- Fortsatt finnes ingen løsning på håndtering av de enorme mengdene på slam som består av avføring og rester etter fôr. Ved opphopning av organisk materiale kan det dannes oksygenfrie soner i sedimentene, og det kan foregå mikrobiell produksjon av giftig H₂S-gass.
- Overmetning av CO₂ og N har vist seg å være et stort problem i lukkede anlegg.

Oppdrettsnæringen er også preget av store dyreetiske utfordringer som ikke lar seg løse.

Anbefalte velferdsbehov til laks lyder som følger:

- De har behov for tilgang til næringsrik og sunn mat.
- Opptak av oksygen, og utskillelse av karbondioksid ved ventilerings.
- De har behov for tilgang til vann med riktig saltinnhold og surhetsgrad for å sikre at optimale konsentrasjoner av elektrolytter og ikke-elektrolytter er opprettholdt i celler, kroppsvev og i interstitiell væske samt tilgang til temperaturer de kan tilpasse seg for å gi mulighet for optimalisering av metabolisme og temperatur, inkludert termisk komfort.
- Fisken har også behov for fravær av skadelige konsentrasjoner av gasser, ioner, metabolitter, toksiner og ulike partikler.
- De trenger også en mulighet til å rense kroppen, klø og fjerne parasitter.

- Fisken må i tillegg eksponeres for miljø med lave konsentrasjoner av skadelige organismer som parasitter, bakterier og virus.
- De trenger også en mulighet for å unngå fare og fysiske skader samt mulighet for å holde balansen og bevege seg fritt.
- Fisken trenger også mulighet til å innhente seg etter høy aktivitet og mulighet for hvile og søvn.
- Sist men ikke minst så trenger de en mulighet for å søke etter ressurser og utforske omgivelsene fritt, å migrere, utføre paringsatferd og gyte.

Disse behovene er ikke forenlig med livet i en tank eller merd. Fisken skal leve fritt i hav, elver og innsjøer.

Fiskeoppdrett er ikke vår nye olje og det er ikke framtiden. Derfor sier Naturvernforbundet nei til oppdrett av fisk og vil at det igangsettes en gradvis utfasing av fiskeoppdrett i Norge.

Begrunnelse fra forslagsstiller:

Vi mener det er på tide at Naturvernforbundet jobber for en fullstendig nedleggelse av oppdrettsnæringen. Vi ser for oss at den kan brukes utadrettet mot beslutningstakere og media, samt som en målsetning for organisasjonen.

Uttaleelsesnummer: U17

Forslagsstiller: Naturvernforbundet i Troms

Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (0 stemmer for)

Umiddelbar stans av vindkraftinngrep i naturområder

Staten har ifølge naturmangfoldloven et ansvar for å ivareta naturens biologiske, landskapsmessige og økologiske mangfold samt å sikre at naturen kan gi grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel – nå og i framtiden. Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD), som Norge har underskrevet, forsterker dette ansvaret. Videre har staten påtatt seg et ansvar for å sikre at naturen danner grunnlag for samisk kultur og reindrift.

Om det er usikkert hvilken virkning et naturinngrep vil ha, har staten ansvar for å hindre inngrep som kan skade naturmangfoldet. Dette gjelder særlig om det er risiko for alvorlige eller irreversible ødeleggelser. Vindkraftinngrep i natur omfattes av naturmangfoldloven § 8 om kunnskapsgrunnlaget og kan derfor ikke gjennomføres før vi har fått god kunnskap om naturverdiene og alternativer til naturødeleggende inngrep er utfyllende utredet. Elektrifisering av petroleumsindustrien med fornybar energi vil kunne medføre rettsstridige inngrep i så vel store naturverdier som i samisk reindrift og kulturutøvelse, og dette kan vi ikke akseptere.

Naturvernforbundet krever at:

- Regjeringen og Stortinget følger opp sine forpliktelser etter nasjonal lovgivning og internasjonal rett når det gjelder å ivareta naturverdier.
- Vindindustriutbygging i naturområder og ytterligere etablering av datasentre må stanses.
- Alle planer om elektrifisering av petroleumssektoren med kraft fra land skrinlegges, innbefattet den pågående prosessen om å elektrifisere Melkøya.
- Stortinget endrer oreigningslova § 25. Det må ikke gis forhåndstiltredelse til prosjekter hvor det er risiko for brudd på menneskerettigheter eller miljørettigheter.

Begrunnelse fra forslagsstiller:

Presset på norsk natur øker, samtidig som etterspørselen etter kraft brukes som begrunnelse for nye naturinngrep. Naturvernforbundet mener at naturens egenverdi og tålegrenser må sette rammer for energipolitikken - ikke omvendt. Kraftkrevende virksomhet og elektrifisering av petroleumssektoren kan ikke legitimere ytterligere nedbygging og fragmentering av natur. Dette gjelder særlig når naturinngrep også rammer samisk reindrift og naturgrunnlaget for samisk kultur.

Fosen-saken har vist hvilke alvorlige konsekvenser det kan få når inngrep gjennomføres før natur- og menneskerettslige spørsmål er tilstrekkelig avklart. Naturvernforbundet mener

derfor at kunnskapsgrunnlaget, føre-var-prinsippet og hensynet til samlet belastning må få reell betydning før inngrep tillates. Natur- og menneskerettigheter må sikres før irreversible inngrep gjennomføres - ikke etterpå.

Uttaleelsesnummer: U18

Forslagsstiller: Naturvernforbundet i Rogaland, ved styreleder Erik Hammer

Landsstyrets innstilling: Forslaget er TRUKKET

Datasenter-veksten legger sterkt press på naturen

Naturvernforbundet i Rogaland (NiR) er sterkt kritisk til de mange planene om utbygging av datasentre. Datasentrene vil legge et massivt press på natur og matjord. Sentrene er arealkrevende og forbruker samtidig store mengder kraft.

Spillvarmen brukes som regel ikke, og kapasiteten ved datasentrene vil langt overgå den kapasiteten som Norge selv har bruk for. Vi forbruker store mengder norsk kraft på å drive datasentrene, kraftproduksjon som i utgangspunktet har ødelagt store naturområder. Det legges nå stadig større press på naturen i form av nye utbygginger og hardere effektkjøring av gjeldende kraftproduksjon.

Myndighetene bør derfor sørge for langt sterkere styring og prioritering av hva kraften skal brukes til, og en restriktiv regulering av datasenterbransjen.

Begrunnelse fra forslagsstiller:

Vi opplever at de mange planlagte datasentrene landet rundt er en trussel mot naturen, særlig på indirekte vis.

Uttalelsesnummer: U19

Forslagsstiller: Naturvernforbundet i Rogaland, ved styreleder Erik Hammer og nestleder Ingeborg Vrenne

Landsstyrets innstilling: Forslaget er TRUKKET

Bymarkene må sikres ved lov

Bynær natur utsettes for stadig større press og bygges ned bit for bit. Samtidig medfører mer urbanisering økt behov for tilgang til gode friluftsområder rundt byene. Behovet for å sikre og bevare bymarkene er større enn noen gang og øker år for år.

Naturvernforbundet har lenge arbeidet for vern av bynær natur. I 2015 vedtok landsmøtet uttalelsen «Vern bymarkene med egen lov», og i 2024 ble uttalelsen «Lovfestet vern av bynaturparker» vedtatt.

Forum for natur og friluftsliv Rogaland, Hordaland og Agder ba i høringsuttalelse i 2024 Klima- og miljødepartementet å starte en prosess for å gjøre prinsippene i Markaloven gjeldende for andre bymarker i landet.

Naturvernforbundet i Rogaland oppfordrer sentralstyret, i samarbeid med aktuelle fylkes- og lokallag, til å intensivere arbeidet for vern av bymarkene ved lov overfor regjeringen.

Begrunnelse fra forslagsstiller:

Markaloven som gjelder for Oslo-området bør benyttes også rundt andre norske byer. Dette kan gjøres enkelt ved å utvide virkeområdet for loven. Vern ved lov er sterkere enn «vern» kun i kommunale planer. Områder kan da også vernes pga. friluftsformål, ikke bare naturverdier.